

УДК 37.01:71

О. С. Троцька, Ю. О. Мельничук

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
вул.М.Кривоноса 2, м. Тернопіль, 46027, Україна

ПРОБЛЕМА ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ

Тенденції світового розвитку вимагають серйозних змін у підходах до формування екологічної вихованості молодих поколінь, від яких залежить інтенсивність конструктивних змін у ставленні особистості та суспільства до глобальної екосистеми Землі, вихід його на нову прогресивну екологічно-безпечну стратегію проживання.

Екологічна та економічна криза частково корисна тим, що стимулює людей відмовлятися від застарілих стереотипів і створювати нові підходи у виробництві, навчанні, побуті, дизайні середовища. Тому, дизайн-освіта у вищому навчальному закладі повинна бути спрямована не лише на формування у студентів спеціальних професійних умінь і навиків, творчих здібностей, а й на формування екологічного типу світогляду, адже ландшафтний дизайн — це мистецтво гармонійного перетворення, удосконалення та зміни середовища для задоволення не лише матеріальних, але й духовних, естетичних потреб людини. Середовище проживання, предмети побуту безумовно мають потужний виховний потенціал, в тому числі й для екологічного виховання. Тому у майбутнього дизайнера повинні бути сформовані чіткі екологічні установки, він має стати активним учасником екологічно позитивного ставлення до природи.

Особливості підготовки дизайнерів досліджували О. Боднар, В. Глазичев, Н. Євдокімова, Н. Ковешнікова, В. Прусак, П. Татіївський, Л. Холмянський, А. Чебикін, О. Фурса, М. Яковлев та ін. Проте, проблема екологічного виховання майбутніх ландшафтних дизайнерів ще не отримала достатнього обґрунтування, не розроблена так чітко, як цього потребує сучасна практика життєдіяльності людства.

Дизайн, зокрема ландшафтний дизайн, існуючи на межі природи та матеріального світу, передбачає перетворення навколишнього середовища. І. Рижова пропонує актуальне визначення дизайну як специфічного соціокультурного феномена, що являє собою проектну, творчо-перетворюючу діяльність, спрямовану на предметне середовище родового буття людини з метою формування гармонійного відношення людини до природи, світу і самої себе, яка спирається на відповідні когнітивні компетенції щодо взаємоузгодження несуміжних, утилітарно-прагматичних та екзистенційно-антропологічних вимірів предметного світу людського

Біологічні дослідження. – 2013: матеріали IV наук.-практич. всеукр. конф., 16-18 квітня 2013 р. – Житомир, 2013.

буття [1, с. 9].

Тенденції до гуманізації та екологізації дизайнерської освіти демонструють важливість і актуальність включення екологічного компонента у сферу проектної діяльності, однак, прикладів, які б демонстрували ефективність включення його у процес ландшафтного проектування в Україні, не багато. Проте, досягнення балансу між природою та матеріальним світом, створеним людиною, має першочергове значення. Дизайнерська діяльність включає ціль, засоби, результат, способи реалізації мети, які передбачають не лише якість продукції, а й її естетичні, функціональні властивості, а головне — її відповідність сучасному стану навколишнього середовища. Тому, в умовах екологічної кризи зростає значимість науково-теоретичної бази, здатної спрямувати сили дизайнерів в русло екологічно доцільного, природовідтворювального проектно-виробничого процесу.

Аналіз педагогічної практики показав, що екологічна освіта, здебільшого, спрямована на формування суми знань студентів, недостатньо використовується її виховний потенціал. Основною метою якого є формування у майбутніх спеціалістів уявлення про унікальну внутрішню самоцінність природи, вміння бачити довгострокові перспективи для людини, природи, планети; розвиток дбайливого і відповідального ставлення до природи середовищем. Тому, екологізація професійної підготовки майбутніх дизайнерів є особливо актуальною, адже їм постійно доводиться працювати на межі між природою, мистецтвом і технікою. Екологізація дизайн-освіти повинна ґрунтуватися на основі системного підходу, завдяки якому забезпечуватиметься цілісність загальнохудожньої, інженерної, гуманістичної та екологічної складової професійної освіти майбутнього дизайнера. Вивчення наукової літератури та педагогічної практики дозволило виділити три шляхи екологізації дизайн-освіти: поліпредметний, монопредметний, змішаний. Поліпредметний шлях передбачає дифузне включення частини матеріалу екологічної проблематики до змісту навчальних дисциплін. При цьому необхідно враховувати відповідність матеріалу темам і основному змісту курсу. Виходячи з цього, розкриваються ті або інші аспекти екологічних проблем та їх можливі вирішення за допомогою дизайнерських рішень. У межах курсу за вибором (наприклад, «Основи екодизайну») ефективно може реалізовуватися монопредметний шлях. Адже, екодизайн — одна з останніх парадигм бачення сучасних екологічних проблем, та спроб їх вирішення шляхом зміни підходу до процесу проектування. Він передбачає врахування екологічних аспектів під час формування об'єктів і сприяє виникненню досконалішої культури виробництва і споживання [4; 6; 8]. Спецкурс «Основи екодизайну», передбачає різноманітні форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, дозволить розкрити особливості формування екологічного дизайну як світогляду суспільства [2,

Біологічні дослідження. – 2013: матеріали IV наук.-практич. всеукр. конф., 16-18 квітня 2013 р. – Житомир, 2013.

с. 90]. Змішаний шлях передбачає вивчення екологічних проблем на узагальнюючих, позааудиторних заняттях, у проблемних групах студентів (наприклад, виховні заходи екологічної тематики, тижні раціонального природокористування, акції, конкурси). Великий потенціал для формування екологічних установок має проведення екскурсій у природу, екологічних стежок. Такі заходи орієнтовані на включення студентів у безпосереднє спілкування з природою, відпрацювання навичок досвіду взаємодії людини з навколишнім середовищем.

Оптимальним, вважаємо, поліпредметний шлях, бо світогляд майбутнього дизайнера формується, в основному, на заняттях з спеціальних та професійно-орієнтованих дисциплін. Тому, такий шлях дозволить розширити і поглибити основні компоненти вже наявного змісту навчальних дисциплін, його виховну, розвиваючу, загальнокультурну функції та найбільш сприяє формуванню у студентів цілісного бачення екологічних проблем та шляхів їх вирішення. Крім того, цей спосіб екологізації дизайн-освіти не порушуватиме цілісності занять та забезпечуватиме зв'язок змісту курсу певної дисципліни із знаннями про природу, а відтак — у студентів формуватиметься система екологічних знань, умінь та навичок, екологічний світогляд, зміниться свідомість майбутнього дизайнера. Екологічна складова його мислення стане нормою поведінки, фаховою установкою, визначить особистісну позицію, відбудеться переорієнтація професійних цінностей [2, с. 89].

Отже, показниками екологічної вихованості майбутнього ландшафтного дизайнера є наявність мотивації до природовідтворювальної, природозберігаючої професійної діяльності; сформованість екологічного світогляду; усвідомлені позитивні екологічні установки та ціннісні орієнтації у професійній діяльності; здатність до рефлексії власної професійної діяльності. На нашу думку, пріоритетним при підготовці майбутніх фахівців, на сучасному етапі розвитку суспільства, повинен бути не формальний процес передачі знань, а виховання морально-етичних почуттів, особистої зацікавленості долею об'єктів, що проектуються, формування партнерського, а не підкорюючого чи споживацького, ставлення до світу природи.

Література

1. Орлова О. О. Екологічний фактор формоутворення в дизайні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 05.01.03 «Технічна естетика» / О. О. Орлова. — Харків, 2003. — 20 с.
2. Прусак В. Ф. Особливості екологічного світогляду майбутнього дизайнера в системі неперервної освіти / В. Ф. Прусак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. — Тернопіль, 2011. — № 2. — С. 86–90.

Біологічні дослідження. – 2013: матеріали IV наук.-практич. всеукр. конф., 16-18 квітня 2013 р. – Житомир, 2013.

3. Рижова І. С. Дизайн як фактор гармонізації відносин суспільства і особистості: методологічні засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д.-ра філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / І. С. Рижова. — Київ, 2008. — 32 с.